

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

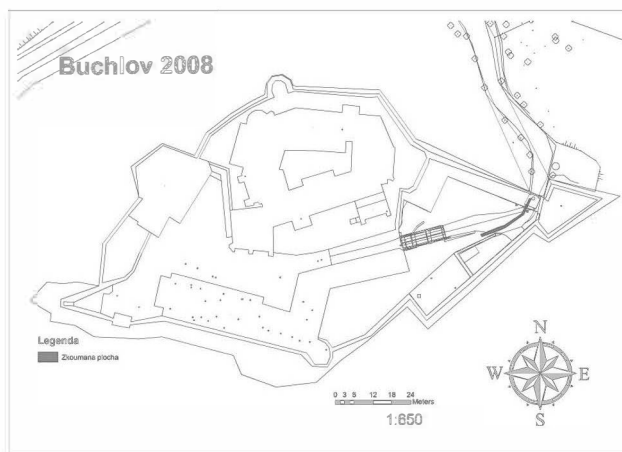
Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Obr. 66: Budišov nad Budišovkou – kostel Nanebevzetí Panny Marie. Drobná devocionálie (křížek) z barokního násypu z doby výstavby kostela (50. léta 18. století). Foto Jana Tůmová. *Abb. 66: Budišov nad Budišovkou – Dekanatskirche zu Maria Himmelfahrt. Kleines Devotionalium (Kreuzchen) aus der barockzeitlichen Aufschüttung aus der Zeit des Ausbaus der Kirche.*

zdi. Jedná se tedy o záležitost související s existencí stávajícího barokního kostela (orientace pohřbu byla ve shodě s orientací kostela Z–V), realizovanou v době, kdy pozůstatky někdejší ohradní zdi již překrývala mladší navážková vrstva.

Archeologický výzkum je dosud ve stadiu zpracování, včetně rešerše dochovaných písemných pramenů, shromáždění ikonografických podkladů, provedení antropologických, numismatických a uměnovědných analýz a fotogrammetrického zachycení dochovaných zdí. Především lze konstatovat, že byly odkryty a zdokumentovány pozůstatky pozdně středověké či spíše raně novověké zděné hřbitovní kaple s kostnicí (kruhový půdorys; kámen na jíl; ve značném rozsahu dochováno původní nadzemní zdivo; 15./16.–1. polovina 16. stol., popř. 16./17.–1. polovina 17. stol.), stavebně provázané s někdejší ohradní zdí hřbitovního areálu. Hřbitovní kaple s ohradní zdí funkčně souvisela se středověkým předchůdcem barokní novostavby kostela, při jejíž realizaci ve 40.–50. letech 18. století byla – spolu s původním kostelem – demolována a zakonzervována v navážkovém souvrství, které nivelizovalo úroveň terénu před průčelím novostavby. Středověký vývoj lokality, předcházející výstavbě hřbitovní kaple a ohradní zdi, reprezentuje příkopovitý útvar skromných rozměrů (maximální hloubka cca 1,5 m, maximální šířka cca 2 m), situovaný na úpatí kostelního návrší a opatřený v části svého průběhu palisádou či dřevěným pletem. Pravděpodobně se jednalo o symbolické a právní vymezení areálu původního středověkého kostela (Čechura 2006, 283–290), na druhou stranu ovšem nelze vy-

Obr. 67: Hrad Buchlov, trasa sondáže na I. nádvoří hradu, kresba T. Chrástek. *Abb. 67: Burg Buchlov. Trasse der Sondage auf dem I. Schlosshof, Zeichnung T. Chrástek.*

loučit – vzhledem k torzovitosti nálezové situace a přítomnosti palisády při vnější hraně příkopu – ani možnost vymezení určitého areálu (dvorec?) vůči sakrálnímu okrsku.

František Kolář

Literatura

- Čechura, M. 2006: Příkopy kolem kostelů. *Archaeologia historica* 31, 283–289.
- Kuča, K. 1996: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, I. díl A–G*. Praha.
- Malý, J. 1931: Bývalý statek Budišovský, Budišov nad Budišovkou (Bautsch). In: F. Šujan (ed.): *Vlastivěda Moravská II. Místopis Moravy*, Brno, 74–132.
- Samek, B. 1994: *Umělecké památky Moravy a Slezska I*. Praha.

Resumé

Budišov nad Budišovkou (Kat. Budišov nad Budišovkou, Bez. Opava), Dekanatskirche zu Maria Himmelfahrt. Mittelalter, Neuzeit. Kirchenareal. Rettungsgrabung.

BUCHLOVICE (OKR. UHERSKÉ HRADIŠTĚ)

Hrad Buchlov. Vrcholný středověk. Zjišťovací výzkum.

Ve dnech 19. 11.–12. 12. 2008 proběhl v prostoru I. nádvoří hradu a v podhradí archeologický výzkum související s akcí „Vodovod Lázeňka–hrad Buchlov“. Tato akce by měla vyřešit dlouhodobě závažný problém – zásobování areálu hradu pitnou vodou. Archeologický výzkum formou zjišťovací sondáže provedli pracovníci Slovákckého muzea v Uherském Hradišti.

Cílem archeologického výzkumu bylo zvolit optimální trasu vodovodu v prostoru I. nádvoří hradu tak, aby nedošlo k poškození skalního podloží, případně archeologických nálezů, reliktní zdiva apod. Za tímto účelem byla na I. nádvoří určena trasa vodovodu směrem od vstupní (hlavní) brány směrem do nádvoří podle předložené dokumentace – architektonického projektu. Před vlastními výkopovými pracemi byly všechny kameny v trase výkopu

z dlažby 1. nádvoří očíslovány a fotograficky dokumentovány, aby mohly být uloženy zpět na původní místo. Na základě architektonického projektu byly vytyčeny dvě sondy – sonda č. 1 za vstupní branou do hradu a sonda č. 2 v místech rozhraní kamenné dlažby a jejího přechodu do travnaté plochy. Vzdálenost mezi oběma sondami byla zpočátku 780 cm.

Na základě vyhodnocení možnosti uložení potrubí v této trase bylo přikročeno k propojení obou výše uvedených sond. Snahou bylo odhalit případné pokračování výskytu skalního výchozu. Sondáž potvrdila klesající skalní podloží až do hloubky téměř 100 cm a tím i možnost vést touto trasou vodovod přes 1. nádvoří. Z archeologického hlediska byla pozitivní pouze část výkopu – původně sondy č. 2 díky výskytu porůznu roztroušených zlomků vrcholně středověké keramiky (15 kusů) a zlomků zvířecích kostí, vše v druhotném uložení. Další archeologické nálezy ve výkopu objeveny nebyly. Na většině plochy bylo zjištěno skalnaté podloží v hloubce od 45 do 85 cm pod současnou úroveň. Na všech úrovních byly zachyceny pouze smíchané vrstvy v druhotném uložení, což je svědectvím novodobých zásahů v celé délce výkopu.

Miroslav Vaškových

Resumé

Buchlovice (Bez. Uherské Hradiště), Burg Buchlov, Hohe Mittelalter. Vorläufige Forschung.

BÝKOV (OKR. BRUNTÁL)

Kostel Panny Marie Karmelské se hřbitovem, p. č. 25 st., 43 ost. pl. Novověk. Kostel, hřbitov. Záchranný výzkum.

V souvislosti s realizací dešťové kanalizace v ploše hřbitova při kostele Panny Marie Karmelské proběhl v měsíci srpnu roku 2008 záchranný archeologický výzkum (obr. 68). Kostel, vybudovaný v letech 1767–1768, představuje zděnou jednodílnou stavbu s hranolovou dřevěnou věží nad vstupem (Samek 1994, 219; Mezerová 2001, 36). Objekt, zapsaný v Ústředním seznamu kulturních památek ČR pod r. č. 49606/8–3972, se nachází v historickém jádru obce, doložené písemnými prameny již pro první polovinu 13. století (Grůza, Goryczková 1998, nestránkováno; Samek 1994, 219; Mezerová 2001, 36). Otázka možného předchůdce pozdně barokního kostela není dosud jednoznačně vyřešena. Na základě rozboru písemných pramenů předpokládá A. Grůza (Grůza, Goryczková 1998, nestránkováno) v období 13.–18. století příslušnost Býkova k farnosti v Úvalně (vyjma období let 1533–1630, kdy příslušel pod luteránskou faru v Krnově).

V průběhu zemních prací byly v severním sousedství presbytáře narušeny kostrové pohřby. Tato skutečnost bezprostředně vedla k uzavření dohody se stavebníkem a zahájení záchranného archeologického výzkumu (NPÚ Ostrava, akce č. 67/08). Inkriminované úseky výkopů pro dešťovou kanalizaci byly označeny jako sondy S1, S2 a S3, jednotlivě uloženy a výplně byly ručně

odebrány po úroveň povrchu geologického podloží a poté bylo přistoupeno k fotografické a kresebně dokumentaci takto vzniklých profilů a půdorysů. Půdorys a dokumentované profily byly geodeticky zaměřeny v souřadnicích S-JTSK.

Sonda S2 byla situována podél presbytáře, vyneseno na segmentovém půdorysu. Nálezová situace v sondě umožnila rámcově postihnout stratigrafický vztah uloženin dokumentovaných v sondách S1 a S3 vzhledem ke zdívu kostela a díky tomu vyvodit určité obecné chronologické závěry. Geologické podloží tvořené svahovými sedimenty bylo v těchto místech pokryto přepálenou hlinitou krustou s uhlíkatou vrstvičkou a vrstvou do červena přepálené mazanice v nadloží. Tento spalištní horizont předcházející výstavbě kostela lze vzhledem k absenci datovatelných nálezů pouze hypoteticky vztáhnout k válečným událostem, které postihly Krnovsko v důsledku vojenské kampaně Matyáše Korvína v roce 1474, případně v období třicetileté války. Popožárová planýrka byla převrstvena hlinitou uloženinou, opět téměř bez nálezů. Ojedinelý objev hlavičky dýmky (obr. 69) umožňuje tuto vrstvu rámcově datovat do období 17.–18. století. Do této vrstvy byl veden základový vkop nově budovaného kostela. Na základě písemných pramenů lze tuto stavební akci vřadit do průběhu let 1767–1768 (srovnej Grůza, Goryczková 1998, nestránkováno). Na této úrovni terénu, související s výstavbou kostela, se pak v průběhu jeho existence uložila hřbitovní vrstva (1767–1. pol. 20. století). Výzkumem bylo v sondách S1–S3 zachyceno celkem 12 hrobových jam obsahujících kostrové pohřby, orientované ve většině případů SSZ–JJV, ve třech případech pak Z–V. Vzhledem k nepříznivým pedologickým podmínkám byl stav dochování kosterních pozůstatků nedostatečný a neumožňoval provést antropologický rozbor. V některých případech byly výzkumem evidovány pozůstatky rakví, projevující se zbytky ztrouchnivělého dřeva, případně pouhým negativním otiskem. Nestandardní řešení v rámci pohřebních zvyklostí představuje nálezová situace odhalená v sondě S1. Jednalo se o hrobovou jámu naddimenzovaných parametrů (2,8 m délky), obsahující tři dětské kostrové pohřby v rakvích, řazených za sebou. Kosterní pozůstatky (podle rozměrů rakví se jednalo nejspíše o kojence) se vlivem pedologických podmínek nezachovaly, součástí pohřební výbavy byl ve dvou případech ruženec (skleněné korálky spojované drátěnými očky s pružinkami, kovový křížek) (obr. 70).

Archeologický výzkum omezeného rozsahu potvrdil předpoklad pohřbívání při kostele v časovém horizontu druhé poloviny 18.–1. poloviny 20. století, možné pohřební aktivity předcházející výstavbě kostela registrovány nebyly. Nepřítmým dokladem využití daného prostoru v období středověku, případně raného novověku je popožárová planýrka v místě stávajícího kostela, zachycená při obvodové zdi presbytáře.

František Kolář

Literatura

Grůza, A., Goryczková, N. 1998: Stavebně historický průzkum kostela Panny Marie Karmelské v Býkově.